

PLAN ODNOWY MIEJSCOWOŚCI TUSZKOWY na lata 2009-2016

GMINA LIPUSZ

marzec 2009

WSTĘP

Plan Odnowy Miejscowości Tuskowy określa działania w sferze jej rozwoju na lata 2009 - 2016. Jego realizacja ma stworzyć warunki dla rozwoju społeczno-ekonomicznego sołectwa Tuskowy i aktywizacji jego mieszkańców. Przewiduje on realizację projektów związanych z zagospodarowaniem przestrzeni publicznej, w tym utrzymaniem, odbudową i poprawą stanu dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego wsi oraz podniesienie atrakcyjności turystycznej obszarów wiejskich.

Dokument powstał w oparciu o wytyczne zawarte w „Instrukcji do planu odnowy miejscowości” i jest zgodny z rozporządzeniem Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 14 lutego 2008 r. w sprawie szczegółowych warunków i trybu przyznawania pomocy finansowej w ramach działania „Odnowa i rozwój wsi” objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013.

Celem działania „Odnowa i rozwój wsi” jest wpływanie na poprawę jakości życia na obszarach wiejskich przez zaspokojenie potrzeb społecznych i kulturalnych mieszkańców wsi oraz promowanie obszarów wiejskich. Umożliwianie rozwoju tożsamości społeczności wiejskiej, zachowanie dziedzictwa kulturowego i specyfiki obszarów wiejskich oraz wpływanie na wzrost atrakcyjności turystycznej i inwestycyjnej obszarów wiejskich.

Niniejszy Plan Odnowy Miejscowości zawiera:

- charakterystykę miejscowości, w której będzie realizowana operacja;
- inwentaryzację zasobów służących odnowie miejscowości;
- ocenę mocnych i słabych stron miejscowości, w której będzie realizowana operacja;
- opis planowanych zadań inwestycyjnych i przedsięwzięć aktywizujących społeczność lokalną w okresie co najmniej 7 lat od dnia przyjęcia planu odnowy miejscowości, w kolejności wynikającej z przyjętych priorytetów rozwoju miejscowości, z podaniem szacunkowych kosztów ich realizacji.

Podstawą opracowania planu jest Plan Rozwoju Lokalnego Gminy Lipusz przyjęty Uchwałą Nr XXXVIII/188/2006 Rady Gminy Lipusz z dnia 21 czerwca 2006. Przy jego opracowywaniu wzięto także pod uwagę wnioski zgłaszane na zebraniach wiejskich, sołtysa i radę sołecką oraz organizacje pozarządowe działające na terenie Gminy Lipusz.

W opisie planowanych do realizacji zadań zawarto nie tylko przedsięwzięcia inwestycyjne ale również inne zadania przyczyniające się do aktywizacji społeczności lokalnej.

Plan Odnowy Miejscowości Tuskowy ma posłużyć przede wszystkim uzyskaniu wsparcia z Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich oraz Regionalnego Programu Operacyjnego dla Województwa Pomorskiego na lata 2007 – 2013. Wymienione w planie zadania mogą się również ubiegać o wsparcie z innych źródeł.

W miarę potrzeb i pojawiania się nowych możliwości uzyskania wsparcia na rozwój obszarów wiejskich plan może być aktualizowany. Pozwoli to na efektywne i racjonalne podejmowanie działań służących rozwojowi sołectwa.

CHARAKTERYSTYKA MIEJSCOWOŚCI

1.1. Podstawowe dane (położenie wsi, powierzchnia, liczba ludności):

Sołectwo Tuskowy położone jest w gminie Lipusz. Gmina leży w środkowej części województwa pomorskiego w powiecie kościerskim. W skład sołectwa wchodzi miejscowości: Tuskowy, Bartkowa Stajnia, Czajki-Błoto, Jasna Gwiazda, Szczeblewo, Zielony Dwór i Dębowa Góra. Sołectwo leży w zachodniej części gminy przy granicy z gminami Dziemiany i Studzienice, nad Jeziorem Ostronko.

Według fizyczno-geograficznej regionalizacji Polski J. Kondrackiego Tuskowy leżą na terenie podprovincji Pojezierzy Południowych w mezoregionach Równina Charzykowska i Bory Tucholskie. Etnograficznie miejscowość przynależy do Kaszub. Cały obszar sołectwa znajduje się w dorzeczu Wdy.

Sołectwo Tuskowy zajmuje obszar 15,75 km² co stanowi 14,42% powierzchni gminy. Obszar ten zamieszkuje 213 mieszkańców co stanowi 6,2% ogółu mieszkańców gminy. W Tuskowach mieszka 133 osób, w Bartkowej Stajni – 4, Czajkach-Błocie – 14, Jasnej Gwieździe – 6, Szczeblewie – 11, Zielonym Dworze – 33 a Dębowej Górze - 12. Na przestrzeni ostatnich 10 lat można zaobserwować niewielki wzrost liczby mieszkańców sołectwa, w 2000 roku było ich 198, przybyło więc 15 osób, co stanowi wzrost o ponad 7,5%.

Do miejscowości Tuskowy dochodzi droga powiatowa nr 2401G relacji Lipusz – Tuskowy.

1.2. Historia wsi Tuskowy

Tuskowy powstały około 1400 roku. Pierwotnie wzmiankowane były jako Thuskow. We wsi był młyn i karczma. Miejscowość należała do komornictwa mirachowskiego. Już w 1861 roku w Tuskowach była szkoła. Znajdujące się w szkole kroniki z 1876 r. opisują historię szkoły i wsi.

Podczas okupacji niemieckiej miała miejsce pacyfikacja ludności miejscowości Tuskowy przez gestapo, mająca na celu zatrzymanie ludności udzielającej pomocy partyzantom Gryfa Pomorskiego. W latach 1944-1945 we wsi Tuskowy znajdował się poligon SS Westpreussen, dla wojsk litewskich, łotewskich, estońskich, sporadycznie białoruskich.

1.3. Przestrzenna struktura miejscowości Tuskowy

Wieś Tuskowy położona jest w zachodniej części gminy Lipusz. Charakteryzuje się zabudową usytuowaną wzdłuż kilku rozchodzących się gwieździście dróg. Do sołectwa należą też rozsiane wśród lasów, łąk i pól sioła składające się z kilku zagrod.

Centrum miejscowości skupia się wokół szkoły, sklepu i przystanku autobusowego oraz remizy. W jej centralnym punkcie miejscowości znajduje się skrzyżowanie, przy którym stoi kapliczka.

PLAN ODNOWY MIEJSCOWOŚCI TUSZKOWY

Dużym atutem miejscowości jest położenie w obrębie strefy o charakterze leśnym, z preferencjami dla funkcji turystycznej. Na terenie miejscowości Tuskowy obserwuje się stały napływ turystów z zewnątrz, co wynika z rozwoju turystyki letniskowej na tym terenie.

INWENTARYZACJA ZASOBÓW SŁUŻĄCYCH ODNOWIE MIEJSCOWOŚCI

2.1. Analiza zasobów miejscowości

Zasoby przyrodnicze

Sołectwo Tuskowy położone jest w kompleksie Borów Tucholskich. Miejscowość okalają malownicze łąki, pola i lasy. Wieś leży nad Jeziorem Ostronko. Morfologia terenu i inne walory środowiska geograficznego sprzyjają rozwojowi turystyki na tym terenie.

Decydującą rolę w kształtowaniu rzeźby omawianego obszaru odegrała praca lądolodu skandynawskiego i jego wód roztopowych w okresie zlodowacenia plejstoceniowego. Na obszarze gminy wydzielić można następujące formy geomorfologiczne decydujące o jego specyfice i charakterze:

- równiny sandrowe,
- wcięte w powierzchnie sandrowe rynny subglacjalne,
- zagłębienia wytopiskowe po martwym lodzie,
- fragmenty wysoczyzny morenowej.

Ochrona przyrody

Całe sołectwo obejmuje Lipuski Obszar Chronionego Krajobrazu, który obejmuje zalesione równiny sandrowe z licznymi jeziorami rynnowymi. Cały ten teren objęty jest również obszarem Natura 2000 specjalnej ochrony ptaków OSO „Bory Tucholskie”. Teren sołectwa obejmuje także projektowany Rezerwat Biosfery „Bory Tucholskie”.

Planowane jest objęcie ochroną dwóch drzew: kłona jawor (Tuskowy), brzozy brodawkowatej (Zielony Dwór) i głazu narzutowego (Tuskowy).

Wśród zbiorowisk roślinnych na terenie sołectwa przeważają lasy - bory mieszane i świeże.

Dziedzictwo kulturowe

Ludność wsi Tuskowy odznacza się wysokim poziomem samoświadomości etnicznej. Wszystkie dzieci w szkole uczą się języka i kultury Kaszub. Uczniowie szkoły z powodzeniem występują ze skeczami i przedstawieniami w języku kaszubskim popularyzując swoją kulturę i miejscowość. Język tym na co dzień posługuje się również znaczna część mieszkańców.

O bogatej spuściźnie kulturowej świadczy liczba obiektów zabytkowych umieszczonych w ewidencji konserwatora zabytków. Niestety nie wszystkie z nich zachowały się do dnia dzisiejszego.

PLAN ODNOWY MIEJSCOWOŚCI TUSZKOWY

Lp.	Ulica/Nr	Nazwa	Data	Materiał	Uwagi
1.	Nr 2	szkoła	4 ćw. XIX w.	murowany	
2.	Nr 6	dom	1865 r.	drewniany	nie istnieje
3.	Nr 6	dom	1865 r.	drewniany	nie istnieje
4.	Nr 9	stodoła przy obecnej szkole	1939 r.	murowany	
5.	Nr 9	obecnie szkoła	1939 r.	murowany	
6.	Nr 10	dom	1868 r.	drewniany	
7.	Nr 14	dom	1862 r.	drewniany	nie istnieje
8.		kapliczka Pana Jezusa i Matki Boskiej	1920 r.	murowany	
9.	Nr 13	dom	1918 r.	murowany	

Na terenie sołectwa znajdują się także objęte ochroną konserwatorską stanowiska archeologiczne:

- *Skarb, znalezisko luźne*. Stanowisko znajduje się na szczycie niewielkiego wzniesienia, na terenie wsi, po północnej stronie drogi do Lipusza, w pobliżu szkoły, obok starego budynku nieistniejącego po północnej stronie nowego budynku (położonego nieco niżej). Odkrycie przypadkowe podczas niwelacji terenu kultywatorem wiosną 1982 r. Znalezisko luźne w ziemi - odkryte monety, prawdopodobnie bez pojemnika.
- *Znalezisko luźne z okresu średniowiecza* na wschodnim brzegu jeziora Ostronko.

Obiekty i tereny

Przez sołectwo Tuskowy przebiega Lipuska Trasa Rowerowa, która rozpoczyna się w Lipusz i biegnąc przez Szklaną Hutę dociera do miejscowości Tuskowy skąd następnie przez Śluzę, Skwierawy, Borowiec i Papiernię ponownie biegnie do Lipusza.

Infrastruktura społeczna

W miejscowości Tuskowy funkcjonuje Szkoła Podstawowa przy której znajduje się również oddział przedszkolny. Na terenie kompleksu szkolnego zorganizowane zostało miejsce spotkań mieszkańców wyposażone w zespół boisk do koszykówki i piłki nożnej oraz mini plac zabaw. Szkoła pełni funkcję miejscowego ośrodka kultury.

Infrastruktura techniczna

Do miejscowości Tuskowy dociera droga powiatowa nr 2401G relacji Lipusz – Tuskowy. Na terenie sołectwa zlokalizowane są także drogi gminne:

- droga Nr 184007G Tuskowy od drogi gminnej Nr 184015G – Bartkowa Stajnia,
- droga Nr 184008E od granicy gminy Dziemiany Białe Błota – do granicy gminy w kierunku Skwieraw,
- droga Nr 184014G Tuskowy od drogi gminnej Nr 184008G – do drogi gminnej 184013G,
- droga Nr 184015G Tuskowy od drogi gminnej 184008G – Śluza,
- droga Nr 184016G Tuskowy od drogi powiatowej – Szklana Huta,
- droga Nr 184021G Tuskowy od drogi gminnej 184008G – Trawice.

PLAN ODNOWY MIEJSCOWOŚCI TUSZKOWY

Wieś posiada zbiorcze ujęcie wody wraz ze stacją uzdatniania wody. Do wodociągu przyłączonych jest 49 posesji tj. ok. mieszkańców 133.

Gospodarka i rolnictwo

Gospodarka

Na terenie sołectwa występują cztery podmioty gospodarcze, jest to sklep spożywczo-przemysłowy i zlokalizowany nieco poza wsią zakład spółki cywilnej "Koga" Projektowanie i Wykonawstwo Obrazów i Ram oraz zakład stolarski i ciesielski.

Rolnictwo

Poza dominującą rolę jaką odgrywa w gminie gospodarka leśna gmina jest również rolniczo-turystyczna. Klimat gminy jest bardzo niekorzystny dla wegetacji roślin z uwagi na występujące przymrozki późną wiosną i wczesną jesienią oraz częste susze w okresie wegetacji. W klasie IV b jest około 3% użytków rolnych, 96,6% gleb to gleby klasy V i VI. Zarysowujący się zmniejszający trend powierzchni gospodarstw rolniczych (obecnie średnia gospodarstwa wynosi 6,5 ha), brak wykształconej specjalizacji w produkcji roślinnej i zwierzęcej, poziom wykształcenia użytkowników gospodarstw powoduje niską opłacalność tej gałęzi produkcji. Z tego względu większość rolników szuka alternatywnych źródeł dochodu, wielu widzi swoją szansę w produkcji biodynamicznej oraz rozwoju agroturystyki. Analizując mapę glebowo-rolniczą dla obszaru gminy Lipusz należy stwierdzić, iż gmina jest terenem o słabych glebach. Największy udział posiadają gleby kompleksu 7 (żytni bardzo słaby) i kompleksu 6 (żytni słaby). Gleby te wskazane są do zmiany użytkowania na nierolnicze, ze względu na bardzo małą wartość agroekologiczną i wynikającą z tego niewielką ekonomiczną opłacalność upraw. Płaty gleb charakteryzujących się 7 kompleksem przydatności rolniczej gleb, występują przeważnie w sąsiedztwie kompleksów leśnych, bardzo często stanowią polany śródleśne. Największy udział w strukturze zasiewów zajmują zboża (48,9%), w czym dominującą uprawę stanowi żyto, w dalszej kolejności mieszanki zbożowe, owies oraz pszenżyto.

Kapitał społeczny i ludzki

Mieszkańcy sołectwa są mocno zaangażowani w jego sprawy. Działa tu rada sołecka, która w ciągu ostatnich 3 lat dysponowała funduszem sołeckim, który przeważnie przeznaczano na naprawę dróg i oświetlenie. Mieszkańcy również sami angażują się w naprawę dróg, część prac wykonując we własnym zakresie. W ciągu ostatnich dwóch lat wspólnie z Gminnym Ośrodkiem Kultury Sportu i Rekreacji w Lipuszu zorganizowali też festyny wiejskie.

W Tuskowach znajduje się jednostka OSP, która posiada własną remizę z salą spotkań. Na wyposażeniu OSP Tuskowy jest samochód marki Lublin.

OCENA SŁABYCH I MOCNYCH STRON SOŁECTWA LIPUSZ

SŁABE	MOCNE
<p>Brak terenów pod inwestycje gospodarcze. Słabo rozwinięta infrastruktura turystyczna, szczególnie baza noclegowa. Niewielkie rozdrobnione gospodarstwa rolne. Zły stan dróg gminnych. Duży odsetek bezrobotnych wśród kobiet. Peryferyjne położenie. Brak miejsc pracy po za rolnictwem. Słabo rozwinięta komunikacja publiczna. Niskie dochody mieszkańców. Uboga oferta spędzenia czasu wolnego. Słabo zagospodarowana przestrzeń publiczna. Brak zagospodarowanego miejsca na spotkania mieszkańców.</p>	<p>Atrakcyjny krajobraz pojezierza, urozmaicona rzeźba terenu, lasy i jeziora. Walory przyrodnicze, obszary chronione. Szlak turystyczny. Duża świadomość tożsamości regionalnej Kaszubów. Tereny gminne pod infrastrukturę społeczną oraz teren nad jeziorem. Baza szkolna z zespołem boisk. Aktywni mieszkańcy.</p>
SZANSE	ZAGROŻENIA
<p>Możliwość uzyskania wsparcia ze środków unijnych, Aktywność i duże zaangażowanie społeczne mieszkańców. Rozwój turystyki wiejskiej, agroturystyki oraz alternatywnych form spędzania wolnego czasu – ekologia, naturalne otoczenie, dziedzictwo kulturowe, folklor Wzrost zainteresowania obszarami wiejskimi jako miejscem zamieszkania i spędzania czasu wolnego.</p>	<p>Ograniczone możliwości rozwojowe ze względu na położenie gminy Lipusz na terenie Lipuskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu i Obszar Natura 2000. Wzrost bezrobocia. Marginalizacja obszarów wiejskich w zakresie rozwoju infrastruktury technicznej. Migracja młodych dobrze wykształconych mieszkańców do ośrodków miejskich. Niski przyrost naturalny. Dewastacja środowiska naturalnego. Światowy kryzys gospodarczy.</p>

OPIS PLANOWANYCH ZADAŃ INWESTYCYJNYCH I PRZEDSIĘWZIĘĆ AKTYWIZUJĄCYCH SPOŁECZNOŚĆ LOKALNĄ

1. Budowa kąpieliska

Cel: poprawa jakości życia, wzrost atrakcyjności turystycznej.

Przeznaczenie: utworzenie miejsca do rekreacji dla turystów i mieszkańców.

Zakres:

- Urządzenie plaży
- Urządzenie parkingu i dojścia
- Wyposażenie w elementy małej architektury, ławki, kosze itp.

Harmonogram realizacji: lata 2009 - 2010

Koszt: 50 000 zł

Źródła finansowania:

- Środki własne
- Regionalny Program Operacyjny Województwa Pomorskiego
- Program Rozwoju Obszarów Wiejskich

2. Wyposażenie świetlicy wiejskiej

Cel: poprawa jakości życia, zaspokajanie potrzeb kulturalnych.

Przeznaczenie: miejsce spotkań dzieci i młodzieży oraz dorosłych

Zakres:

- Zakup mebli
- Zakup sprzętu audiowizualnego
- Zakup gier

Harmonogram realizacji: lata 2011-2012

Koszt: 30 000 zł

Źródła finansowania:

- Środki własne
- Regionalny Program Operacyjny Województwa Pomorskiego
- Program Rozwoju Obszarów Wiejskich

3. Budowa placu zabaw

Cel: poprawa jakości życia

Przeznaczenie: miejsce rekreacji dla dzieci i spotkań dla dorosłych

Zakres:

- Wykonanie ogrodzenia
- Montaż urządzeń
- Zagospodarowanie terenu,

Harmonogram realizacji: rok 2013

Koszt: 30 000 zł

Źródła finansowania:

- Środki własne
- Regionalny Program Operacyjny Województwa Pomorskiego
- Program Rozwoju Obszarów Wiejskich

4. Budowa boiska do siatkówki i modernizacja boiska do piłki nożnej

Cel: poprawa jakości życia

Przeznaczenie: miejsce rekreacji dla dzieci i młodzieży oraz dorosłych

Zakres:

- Wykonanie boiska do siatkówki
- Montaż urządzeń
- Zagospodarowanie terenu,
- Modernizacja boiska do piłki nożnej

Harmonogram realizacji: rok 2014

Koszt: 30 000 zł

Źródła finansowania:

- Środki własne
- Regionalny Program Operacyjny Województwa Pomorskiego
- Program Rozwoju Obszarów Wiejskich

5. Zagospodarowanie przestrzeni publicznej w Tuskowach

Cel: poprawa jakości życia, wzrost atrakcyjności miejscowości

Przeznaczenie: miejsce spotkań mieszkańców wsi

Zakres:

- Wykonanie chodnika
- Budowa przystanku autobusowego
- Budowa oświetlenia
- Zagospodarowanie miejsc zieleni i skwerów

Harmonogram realizacji: rok 2015-16

Koszt: 80 000 zł

Źródła finansowania:

- Środki własne
- Regionalny Program Operacyjny Województwa Pomorskiego
- Program Rozwoju Obszarów Wiejskich

6. Organizacja festynów letnich

Cel: poprawa jakości życia, wzrost atrakcyjności miejscowości

Przeznaczenie: imprezy skierowane do mieszkańców i turystów

Harmonogram realizacji: lata 2009-2016

Koszt: 15 000 zł

Źródła finansowania:

- Środki własne
- Programy pomocowe

7. Zajęcia w świetlicy wiejskiej

Cel: poprawa jakości życia, zaspokajanie potrzeb kulturalnych.

Przeznaczenie: zajęcia skierowane do dzieci młodzieży i dorosłych

Zakres:

- Kółka zainteresowań dla dzieci
- Kursy dla dorosłych i młodzieży

PLAN ODNOWY MIEJSCOWOŚCI TUSZKOWY

- Spotkania seniorów
- Konkursy dla dzieci i młodzieży

Harmonogram realizacji: lata 2011-2016

Koszt: 25 000 zł

Źródła finansowania:

- Środki własne
- Programy pomocowe

8. Budowa wodociągu i kanalizacji

Cel: poprawa jakości życia mieszkańców oraz poprawa stanu środowiska

Przeznaczenie: dostarczania wody i odbiór ścieków

Zakres:

- Budowa wodociągu
- Budowa kanalizacji sanitarnej z przepompowniami

Harmonogram realizacji: lata 2010 - 2015

Koszt: 2 000 000 zł

Źródła finansowania:

- Środki własne
- Regionalny Program Operacyjny Województwa Pomorskiego
- Program Rozwoju Obszarów Wiejskich
- Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej

9. Remonty dróg gminnych na terenie sołectwa

Cel: poprawa jakości życia mieszkańców

Przeznaczenie: komunikacja drogowa

Zakres:

- Profilowanie
- Utwardzanie
- Wałowanie
- Odwadnianie

Harmonogram realizacji: lata 2010 - 2016

Koszt: 300 000 zł

Źródła finansowania:

- Środki własne
- Fundusz Ochrony Gruntów Rolnych

Przewodniczący Zebrania Wiejskiego

Maciej Kozikowski